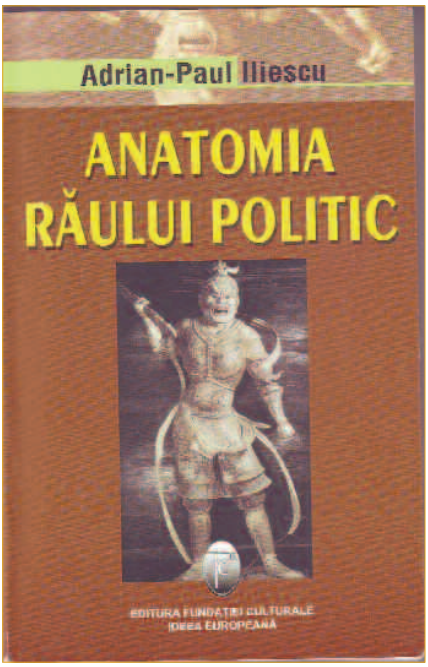
CĂTĂLIN VASILE BOBB

Adrian-Paul Iliescu Anatomia Răului Politic Anatomy of the Political Evil

Editura Fundatiei Culturale Ideea Europeana, Bucureşti

Cătălin Vasile Bobb
Teaching Assistant, Department of Philosophy, Babes-Bolyai University, Cluj, Romania.
E-mail: catalinbobb@yahoo.com

Key words:
good, evil, Romanian politics, Adrian-Paul Iliescu, maniheism

Despre cei Buni şi cei Răi în România

În lucrarea sa *Anatomia Răului Politic* Adrian-Paul Iliescu îşi propune să exorcizeze toţi demonii mentalităţii româneşti: „Maniheism; Monolitism; Tribalism; Exclusivism; Elitism; Sultanism; Clientelism; Conformism; Oportunism; Paternalism; Obsesie pentru status; Obsesie identitară (p. 355)", procedând chirurgical printr-o vivisecţie, deci fără anestezie. În ce ne priveşte, nu putem decât să-i dăm dreptate. Acest tip de raliere totală, din păcate, respectă întocmai logica aderării necritice la un punct de vedere, atitudine pe care Adrian-Paul Iliescu se străduieşte din răsputeri să o demonteze. A accepta, fără presupoziţii, o teză sau alta însemnă a mărturisi un crez de cele mai multe ori format din prejudecăţi. Însă, în acest caz, tocmai inversul se produce. Un straniu proces de demitizare se petrece: tentaţia regalităţii (omul providenţial), paradisul pierdut (perioada interbelică), generaţia '27 (corifeii genialităţii româneşti), gândirea, destul de brutală, de dreapta (de la Al. Paleologul la H.R. Patapievici), ura „metafizică" faţă de gândirea de stânga (evident comunistă) încep să se dilueze, atenueze, dinamiteze. Poate că aici, în acest moment, cartea lui Adrian-Paul Iliescu, funcţionează întocmai ca un „panaceu" (desigur, nu universal) împotriva „mistificării speculative a realităţii (p. 20)", împotriva „alchimiei stranii a metamorfozării Adevărului Unic într-o minciună grotească cu efecte malefice (p. 21)". Însă tot aici există un punct pe care *Anatomia Răului Politic* nu-l cuprinde: şi anume analiza a peste patru decenii din istoria României, respectiv perioada comunistă.

Asumând, într-o descendenţă wittgensteineană, rolul filosofiei ca „terapie" împotriva „gândirii captive", Adrian – Paul Iliescu aduce la lumină *sursele răului politic*: tradiţiile şi practicile *sultaniste* pe care politica noastră le practică de la 1848, până astăzi. Simultan, el prezintă *modalităţile* prin care aceste surse se impregnează în *mentalul societăţii româneşti*: monolitismul absolut al opiniilor, lipsa normelor, instituţiilor, regulilor formale şi *efectele* pe care acest mental le încorporează în viaţa de zi cu zi: „descurcăreala" specifică românului în orice situaţie, fie a politicianului, fie a intelectualului, fie a omului de rând.

Oricine va reacționa în fața unor asemenea concluzii catastrofale despre bunul/răul român (deşi această dihotomie este cu totul respinsă de Adrian-Paul Iliescu). Însă, să nu ne pierdem speranța, nu e vorba de sentințe pe care Adrian – Paul Iliescu ar dori să le impună la modul absolut (lipsa dialogului reprezintă o altă carență specifică mentalității româneşti), ci de adevăruri observabile, contextualizabile, chiar dacă ele se păstrează mai bine de un secol şi jumătate. Tradiția profund maniheistă (alb/negru, bun/rău, sacru/diabolic) pare a caracteriza în totalitate societatea românească. Deşi obiectul declarat al *Anatomiei răului politic* respectă două paliere, elita intelectuală, respectiv elita politică, reverberațiile atitudinale, unde adevărul *ontic* prevalează asupra oricărei situații de fapt, unde *celălalt* reprezintă mereu răul absolut, unde *geniul* este chemat să rezolve pentru veşnicie orice problemă, unde *democrația* nu are nici o tradiție, se revarsă asupra fiecărui bun/rău român. Până ce nu vom înțelege, ne spune Adrian-Paul Iliescu, „intuiția ontică fundamentală a unei *neomogenități* şi *plurivocități* originare a lucrurilor (p. 340)" şi deci a adevărului, societatea noastră este chemată să mimeze un soi de democrație inexistentă. Avem oare o cultură a dialogului (atât de necesară unei democrații), pare a se întreba Adrian–Paul Iliescu, avem oare o tradiție profund liberală care ar avea ca maximă „cred că am dreptate şi că tu greşeşti, dar admit că s-ar putea ca eu să greşesc şi tu să ai dreptate"? Răspunsul, cu jumătate de gură, nu-i foarte greu de intuit.

Arheologia politică de la 1848 până astăzi întreprinsă de Adrian–Paul Iliescu dă un răspuns cel puțin neliniştitor posibilei întrebări: *avem elite morale?* Probabil că politicul nu întreabă mai niciodată morala ce e de făcut în acest caz, însă ar trebui să se ghideze după anumite norme şi reguli stabile, precise, permanente şi nu îndatorate *situației de moment*. Luând la întâmplare un moment istoric cu totul înălțător din politica românească, şi anume împroprietărirea țăranilor la 1917, se poate observa că soluția problemei agrare este dată „nu pe calea dezbaterii publice şi a concilierii intereselor legitime, ci pe calea stratagemelor uzitate de camarile în vederea soluționării unei situații de criză (p. 136)". Evident, exemplele se pot multiplica exponențial, însă nu asta ne interesează, ci de a găsi în acest expozeu al politicii româneşti un exemplu de maximă probitate morală, gata oricând a fi urmat. Din păcate, astfel de exemple lipsesc cu desăvârşire. Însă nu e vorba, în *Anatomia răului politic*, doar de lipsa oricărei coerențe morale în rândul politicii româneşti, ci, lucru oarecum mai grav, de „falimentul elitelor culturale". Câteva exemple grăitoare: Haşdeu, Conta, Eminescu, Iorga, Goga, (antisemiți), N. Ionescu, Cioran, Eliade, Noica (exaltați ideologic) etc.

Lucrurile nu se prezintă cu mult mai bine în cultura actuală. Adepții dreptei (H.R. Patapievici, Mircea Mihăieş, Lucian Boia, Adrian Cioroianu, Andrei Cornea etc.) atât de prezenți în mediatica noastră cultură sunt şi ei expuşi unui examen clinic.Este chestionată respingerea democrației, respectiv „mlaştina (M. Mihăieş)", „mitul (L. Boia)", „incompetența (T.Ungureanu)", „amorfismul (H.R. Patapievici)", „imbecilismul (Al. Paleologul)" acesteia. Dihotomia stânga/dreapta, şi ea reflex maniheist, trebuie spartă, supusă discuției, analizată. Imperfecțiunea unei culturi democratice se datorează şi unui dialog inexistent între stânga şi dreapta intelectualității româneşti, la baza acestei lipse stând, desigur, trauma comunistă. Într-o democrație funcțională sunt absolut necesare ambele variante, însă acele variante aşezate, moderate, lipsite de ieşiri extremiste. Soluția optimă ar fi: „dialogul nesfârşit atât cu Dreapta conservatoare cât şi cu Stânga democratică, de a căuta un compromis optim între individualism şi comunitarism, între non-intervenție şi intervenție publică, între forme diverse de Bine individual şi forme (temporare) de Bine general (p. 339)".

Dificultatea analizei întreprinsă de Adrian-Paul Iliescu se loveşte de tragismul propriei noastre istorii – iată cum altcineva este „de vină", în acest caz, istoria, pentru a

respecta logica „ţapului ispăşitor". Adică, am avut noi oare o tradiţie democratică a gândirii de stânga? Iată de ce soluţia, atât de bine surprinsă de Adrian Paul Iliescu, poate fi aplicată numai atunci când starea aparentă de criză se va încheia, atunci când timpul „vehemenţei" va fi încheiat şi va veni timpul „stării aşezate".

Anatomia Răului Politic pune în ordine, sau aduce la suprafaţă, un tip de gândire care lipseşte cu desăvârşire culturii româneşti, dar care uneori se anunţă mult prea intempestiv. Totuşi, exorcizarea răului în cauză ar trebui să aibă efecte benefice. Însă slabele reacţii la această carte, lipsa dialogului, a dezbaterii publice nu fac decât să confirme câteva din tezele lui Adrian-Paul Iliescu şi, în acelaşi timp, faptul că această carte caută răspunsuri la o posibilă criză.